

WEGWIJZER auteurs- en portretrecht

DOELGROEP ICT-coördinatoren, directie

AANPASSING : update disclaimer

LAATSTE UPDATE 05/10/2022

1. Verken het onderwerp

Het **auteursrecht** beschermt de originele creaties van de geest: beeldhouwwerken, literaire en wetenschappelijke teksten, scenario's, schilderijen, foto's, filmwerken, voordrachten, choreografieën, maar ook alledaagse voorwerpen, zoals een bril of het motief van een tapijt. Het geeft de maker van dat werk het recht om te bepalen hoe, waar en wanneer de creatie openbaar gemaakt wordt of wordt gereproduceerd.

Het recht op afbeelding of **portretrecht** zegt dat **niemand zonder je toestemming een foto van je mag maken of publiceren**. Zowel in een krant, een tijdschrift, op het internet of op sociale media. Want het nemen en verspreiden van foto's is ook een vorm van **gegevensverwerking**.

2. Bereid je beleid voor

Wil je problemen voorkomen bij het publiceren en communiceren, dan moet je steeds de regelgeving rond auteurs- en portretrecht indachtig zijn. Meer specifiek moet je in regel zijn met de wet op de auteursrechten en het portretrecht.

In je ICT-beleid kan je volgende punten integreren:

- Beginsituatie bepalen,
- Preventieve acties,
- Reactieve acties,
- Afspraken maken over portretrecht,
- Afspraken maken over auteursrecht.

3. Geef je beleid vorm

	CONCRETISERING
Beginsituatie bepalen	<p>Welke elementen zijn belangrijk bij het bepalen van de beginsituatie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overzicht van de huidige communicatiekanalen op je school; • Overzicht van relevante documenten (indien die er zijn), denk aan: <ul style="list-style-type: none"> ○ Afspraken afbeeldingengebruik op je school, ○ Afspraken fotograferen leerlingen op je school, ○ Afspraken auteursrecht op je school, ○ Toestemmingsformulieren. <p>TIP! Betrek je team bij het bepalen van deze beginsituatie. Zo weet je meteen of de gemaakte afspraken nog bekend zijn bij je team en verminder je de kans dat je bepaalde documenten vergeet.</p>
Preventieve acties	<p>Hoe zorg je voor bewustwording op je school? Maak de onderwerpen auteursrecht en portretrecht, zowel voor je team als voor je leerlingen, <u>zichtbaar</u> en <u>bespreekbaar</u>. Het verlaagt de drempel om deze droge, maar heel belangrijke onderwerpen vanzelfsprekend te maken.</p> <p>AANRADER! Hang de affiche van Mediawijs over auteurs- en portretrecht op een zichtbare plaats.</p> <p>Hoe integreer je deze onderwerpen in je leerlijn? Een goede manier om het belang van auteurs- en portretrecht te duiden is deze een plaats geven in de leerlijn van je school. Concreet lesmateriaal en achtergrond en inspiratie voor jongeren vind je op de website van ikbeslis.be.</p> <p>Hoe stimuleer je het gebruik van rechtenvrij materiaal bij het maken van nieuwe leermiddelen? Wanneer je lesmateriaal online zet voor leerlingen of leraren moet je rekening houden met auteursrecht. Voorkom problemen door je team hierover in te lichten en breng ze op de hoogte van rechtenvrije alternatieven. Op deze pagina van KlasCement vind je vrij te gebruiken foto's, beelden en muziek.</p> <p>TIP! Zorg voor juiste toestemmingsformulieren aan ouders. Katholiek Onderwijs Vlaanderen maakte een voorbeeld van zo'n toestemmingsformulier voor het gebruik van beeldmateriaal.</p>
Reactieve acties	<p>Hoe reageer je adequaat wanneer er zich een inbreuk voordoet? Voorzie vooraf een plan van aanpak. Je kunt je hiervoor baseren op de beleidsdriehoek van grenswijs.be. Dit plan kan volgende elementen bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Richtlijnen om te reageren, zo weet je wat je moet doen bij een incident.

	<ul style="list-style-type: none"> • Richtlijnen voor herstel na een incident. Welk communicatieproces brengen jullie op gang? Hou het doel voor ogen: het herstellen van de schade. • Richtlijnen om te leren uit incidenten. Plan bij een incident bijvoorbeeld automatisch een analysemoment. Op basis daarvan kun je je werking eventueel bijsturen.
Afspraken maken over portretrecht	<p>Waar vind je informatie over portretrecht voor scholen? ikbeslis.be heeft een goed uitgebouwde site waarop informatie over portretrecht op schoolniveau en leerlingniveau. Je vindt er onder meer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een handige folder 'recht op afbeelding' vol met praktijkvoorbeelden; • Hoe om te gaan met beeldmateriaal van schoolactiviteiten; • Hoe toestemming krijgen. <p>Hoe omgaan met concrete situaties op school? De gegevensbeschermingsautoriteit geeft antwoord op enkele veelgestelde vragen zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moet ik altijd toestemming geven? • Is een foto van een gezicht een biometrisch gegeven? <p>Je vindt er ook een overzicht van enkele algemene principes, de bijzondere gevallen en de relatie met gezichtsherkenning. Deze informatie werd gebundeld op de themapagina van de gegevensbeschermingsautoriteit.</p>
Afspraken maken over auteursrecht	<p>Hoe kun je inbreuken op de auteursrechtregelgeving in leermiddelen vermijden?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij voorkeur: gebruik rechtevrije illustraties of foto's met een open licentie en vermeld altijd de bron. • Indien er geen rechtevrije foto's beschikbaar zijn, verwijder je de beelden en link je naar de online locatie waar ze te vinden zijn. <p>TIP! Weet je niet meer wat de originele locatie was van een foto die je gebruikte in je leermiddel? Met TinEye kun je de foto opladen en je krijgt de originele link.</p> <p>Hoe omgaan met concrete situaties op school? Op de themapagina van het Departement Onderwijs en Vorming over auteursrechten op school vind je informatie over wat kan en mag in de klas, op een schoolfeest, op de schoolwebsite ...</p> <p>Ook op de themapagina van mediawijs.be vind je informatie over de basics van auteursrechten met veelgestelde vragen en handige tools.</p> <p>Welke uitzonderingen zijn er voor scholen? De wet voorziet bepaalde uitzonderingen op het auteursrecht. Op de themapagina van FOD Economie vind je een handig overzicht. Zo bestaan er uitzonderingen voor bibliotheken, musea en wetenschappelijk onderzoek, maar zeker ook voor onderwijs. In die gevallen moet je in principe geen toestemming vragen aan de houders van het auteursrecht.</p> <p>TIP! Ook al heb je een uitzondering, het is altijd een goed idee om de houder van het auteursrecht te contacteren en toestemming te vragen. Meestal is er veel flexibiliteit naar scholen toe.</p>

Enkele voorbeelden van uitzonderingen zijn:

- citaten uit een werk;
- mededeling van werken in het kader van schoolactiviteiten, zoals de opvoering van een toneelstuk in het kader van een cursus Frans;
- uitvoering van een werk tijdens openbare examens, met het oog op het behalen van een diploma.

4. Bronnen en juridisch kader

BRONNEN

De wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens kan je [hier](#) integraal lezen. (bron : gegevensbeschermingsautoriteit.be)
Deze wet integreert de beginselen van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming).

Op de [site van de Europese Unie](#) vind je veel informatie over hoe je als leerkracht moet omgaan met auteursrecht. Je krijgt er antwoord op veelgestelde vragen.

De wetgever heeft voor onderwijs en wetenschappelijk onderzoek een aparte wettelijke vergoedingsregeling ingesteld. Meer informatie over deze regeling vind je op de [themapagina van Reprobel](#).

AANRADER! [Deze pagina van KlasCement](#) geeft een goed overzicht van de relevante wetgeving voor scholen en leerkrachten. Ze kan context bieden bij het voorbereiden van een beleid.

Dit document werd ontwikkeld door het Kenniscentrum Digisprong, in samenspraak met het onderwijsveld en experts. Sommige rechten voorbehouden. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(s) en uitgever van het Kenniscentrum Digisprong geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden.

Fout gevonden? Vraag of opmerking? Laat het ons weten: kenniscentrumdigisprong@ond.vlaanderen.be

© 2022 Kenniscentrum Digisprong

bronnenlijst

- Auteursrechten op school.* (z.d.). onderwijs.vlaanderen.be. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://onderwijs.vlaanderen.be/auteursrechten-op-school>
- Belgisch Staatsblad. (2018). *Kaderwet*. www.gegevensbeschermingsautoriteit.be.
<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/kaderwet.pdf>
- EU IPO. (z.d.). *FAQs on copyright for teachers*. euipo.europa.eu. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van https://euipo.europa.eu/ohimportal/nl/web/observatory/faq-teachers-be#faqanchor_BE
- FOD Economie. (z.d.). *Uitzonderingen op het auteursrecht | FOD Economie*. economie.fgov.be. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://economie.fgov.be/nl/themas/intellectuele-eigendom/intellectuele-eigendomsrechten/auteursrecht-en-naburige/auteursrechten/gebruik-van-beschermde-werken/uitzonderingen-op-het>
- Foto's & filmpjes | Ik beslis.* (z.d.). <https://www.ikbeslis.be>. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.ikbeslis.be/ouders-leerkrachten/fotos-en-filmpjes>
- Grenswijs. (z.d.). *Grenswijs - beleidsdriehoek*. <https://www.grenswijs.be>. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.grenswijs.be/maak-een-grenswijs-beleid-met-de-beleidsdriehoek#reactieniveau>
- Ik beslis - lesmateriaal.* (2022). <https://www.ikbeslis.be>. <https://www.ikbeslis.be/ouders-leerkrachten/lesmateriaal>
- Ikbeslis.be. (z.d.). *Foto's & filmpjes | Ik beslis*. <https://www.ikbeslis.be>. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.ikbeslis.be/jongeren/fotos-en-filmpjes>
- KlasCement. (z.d.). *KlasCement Leermiddelennetwerk*. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.klascement.net/auteursrechten/>
- Mediawijs. (z.d.). *Auteursrechten*. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.mediawijs.be/nl/dossiers/auteursrechten#wat-is-auteursrecht>
- Mediawijs. (2015). *Auteurs- en portretrecht in het onderwijs*. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.mediawijs.be/nl/auteursrechtaffiche>
- Recht op afbeelding | Gegevensbeschermingsautoriteit.* (z.d.). <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be>. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/burger/thema-s/recht-op-afbeelding>
- Reprobel. (2021, 27 januari). *Onderwijs en wetenschappelijk onderzoek*. Repobel. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.reprobel.be/nl/onderwijs-en-wetenschappelijk-onderzoek/#0>
- TinEye Reverse Image Search.* (z.d.). Tineye.Com. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://tineye.com/how>
- Voor jongeren | Ik beslis.* (z.d.). www.ikbeslis.be. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://www.ikbeslis.be/jongeren>
- Vrij te gebruiken foto's, beelden en muziek.* (2022, 24 februari). Hulp bij KlasCement. Geraadpleegd op 15 juli 2022, van <https://klascement.info/help/vrij/>